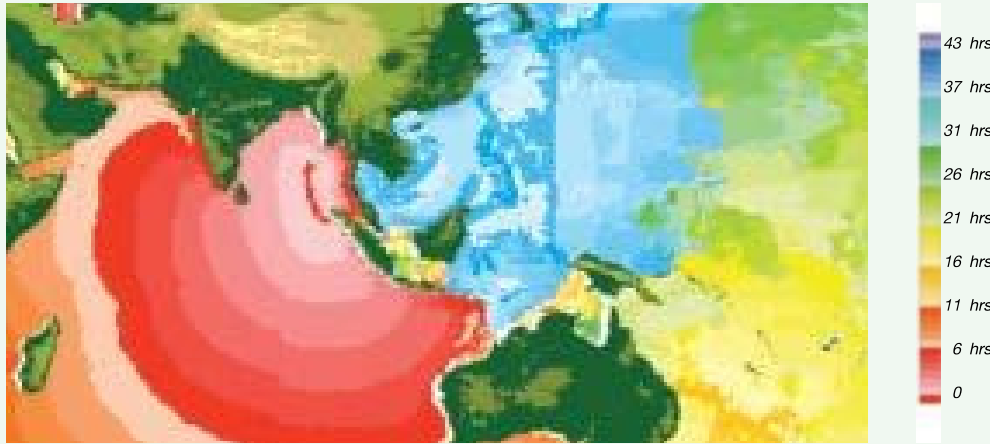

กิจกรรมที่ 4.1

ย้อนหลังสึนามิในมหาสมุทรอินเดีย

ภาพจำลองแสดงการแผ่กระจายของสึนามิในมหาสมุทรอินเดีย
วันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 (ดัดแปลงภาพจาก NOAA)

แบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 3 - 5 คน และอ่านข้อความด้านล่าง

การเกิดสึนามิในมหาสมุทรอินเดีย เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547

เดิมเคยเชื่อกันว่าในบริเวณมหาสมุทรอินเดียคงจะไม่มีปรากฏการณ์สึนามิที่รุนแรงเกิดขึ้น เพราะถึงแม้ว่าทางด้านตะวันตกของทะเลอันดามันจะเป็นแนวรอยต่อระหว่างแผ่นเปลือกโลกอินเดีย (Indian Plate) กับแผ่นเปลือกโลกยูเรเชีย (Eurasian Plate) และมีแผ่นดินไหวเกิดขึ้นบ่อยครั้งก็ตาม แต่ก็ไม่เคยมีสึนามิที่ทำลายชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ทว่า เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ได้เกิดสึนามิครั้งที่มีรุนแรงมากที่สุดในประวัติศาสตร์ มีผู้เสียชีวิตถึงประมาณ 227,898 คน นับเป็นภัยทางธรรมชาติที่ทำให้มีผู้เสียชีวิตมากเป็นอันดับ 4 ของโลก โดยภัยธรรมชาติที่มีผู้เสียชีวิตมากเป็นอันดับ 1 เกิดจากแผ่นดินไหวที่ประเทศเฮติ เมื่อ พ.ศ. 2553 มีผู้เสียชีวิต 316,000 คน ภัยทางธรรมชาติที่มีผู้เสียชีวิตมากเป็นอันดับ 2 เกิดจากพายุไซโคลนพัดผ่านประเทศบังกลาเทศ เมื่อ พ.ศ. 2513 มีผู้เสียชีวิตประมาณ 300,000 คน และภัยทางธรรมชาติที่มีผู้เสียชีวิตมากเป็นอันดับ 3 เกิดจากแผ่นดินไหวทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน เมื่อ พ.ศ. 2519 มีผู้เสียชีวิตประมาณ 250,000 คน

สึนามิดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นที่จุดกำเนิดของแผ่นดินไหวขนาดใหญ่เป็นแนวยาว ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย แล้วเคลื่อนตัวแผ่ขยายไปทั่วทะเลอันดามัน จนถึงชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศอินเดียและเกาะศรีลังกา บางส่วนของคลื่นยังเคลื่อนตัวไปถึงชายฝั่งตะวันออกของทวีปแอฟริกาด้วย รวมประเทศที่ประสบภัยจากสึนามิ 13 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย พม่า อินเดีย บังคลาเทศ ศรีลังกา มัลดีฟส์ เซเชลส์ โชมานีเลีย แทนซาเนีย เคนย่า และเยเมน ในกรณีของประเทศไทย ภัยพิบัติจากสึนามิได้ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชนทั่วทั้งประเทศ เพราะมีการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนเป็นจำนวนมากใน 6 จังหวัดภาคใต้ที่มีพื้นที่อยู่ติดกับชายฝั่งทะเลอันดามัน คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล โดยเฉพาะที่จังหวัดพังงา กระบี่ และภูเก็ต มีการสูญเสียมากที่สุด เป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยไม่มีผู้ใดคาดคิดมาก่อน จึงไม่ได้มีการระมัดระวังและป้องกันไว้ล่วงหน้า

ดัดแปลงบทความจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 30
ของ รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา จารุศิริ และศาสตราจารย์กิตติคุณ ไพฑูรย์ พงศบุตร

นักธรณีวิทยาให้ความเห็นว่า สึนามิที่เกิดขึ้นในทะเลอันดามันครั้งนี้ มีสาเหตุมาจากแผ่นเปลือกโลกอินเดียขยับตัวเลื่อนมาทางทิศตะวันออก และมุดลงใต้ขอบแผ่นเปลือกโลกยูเรเชีย ทำให้เกิดแผ่นดินไหวตามแนวรอยต่อของแผ่นเปลือกโลก ซึ่งมีลักษณะเป็นรอยเลื่อน (fault) ขนาดใหญ่เป็นแนวยาว ตั้งแต่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย และเนื่องจากแผ่นดินไหวมีความรุนแรงมากถึงระดับ 9.1 จึงเกิดเป็นสึนามิแผ่ขยายออกไปโดยรอบในทะเลอันดามันและบางส่วนของมหาสมุทรอินเดียดังกล่าวแล้ว

ลำดับเหตุการณ์ของการเกิดสึนามิในทะเลอันดามัน เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547

เมื่อเวลา 07.59 น. ตามเวลาในประเทศไทย ได้เกิดแผ่นดินไหวขึ้น มีศูนย์กลางการเกิดแผ่นดินไหวขนาดใหญ่เป็นแนวยาว ตั้งแต่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย ขึ้นไปทางเหนือถึงหมู่เกาะอันดามัน และหมู่เกาะนิโคบาร์ เป็นแนวยาวประมาณ 1,200 - 1,300 กิโลเมตร ที่ละติจูด 3.29 องศาเหนือ ลองจิจูด 95.98 องศาตะวันออก ลึกลงไปในแผ่นดินประมาณ 30 กิโลเมตร มีความรุนแรง 9.1 นับเป็นแผ่นดินไหวครั้งรุนแรงที่สุดที่เกิดขึ้นในมหาสมุทรอินเดีย

- หลังเกิดแผ่นดินไหวไม่นาน ได้เกิดสึนามิเคลื่อนตัวเข้าสู่ฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะสุมาตรา ที่จังหวัดอาเจห์ ความสูงและความรุนแรงของคลื่นทำให้เมืองและชุมชนตามชายฝั่งถูกทำลายอย่างกว้างขวาง มีผู้เสียชีวิตรวมกันทั้งหมดมากกว่า 167,540 คน บริเวณที่มีผู้เสียชีวิตมากที่สุดอยู่ที่เมืองบันดาอาเจห์ (Banda Ajeh) ซึ่งเป็นเมืองหลักของจังหวัด รองลงมาคือ ที่เมืองเมอลาโบห์ (Meulaboh) ซึ่งเป็นเมืองชายทะเลอยู่ทางใต้ของเมืองบันดาอาเจห์ นับเป็นการสูญเสียชีวิตของผู้คนจากภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ที่สุดของอินโดนีเซีย
- เวลาประมาณ 10.00 น. สึนามิได้เริ่มเคลื่อนตัวแผ่ไปยังชายฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรไทย - มลายู ซึ่งอยู่ห่างจากจุดศูนย์กลางแผ่นดินไหวประมาณ 500 - 600 กิโลเมตร ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงในชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย และมาเลเซีย มีผู้เสียชีวิตประมาณ 5,300 คน ในจังหวัดทางภาคใต้ของไทย 6 จังหวัด คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และสตูล และมีผู้เสียชีวิตที่เกาะปีนัง ประเทศมาเลเซียประมาณ 75 คน
- สึนามิส่วนหนึ่งได้เคลื่อนตัวต่อขึ้นไปทางตอนเหนือจนถึงชายฝั่งของประเทศเมียนมาร์และประเทศบังกลาเทศ ซึ่งอยู่ห่างจากจุดศูนย์กลางแผ่นดินไหวประมาณ 1,500 - 1,700 กิโลเมตร มีผู้เสียชีวิตที่บริเวณปากแม่น้ำอิรวดีของเมียนมาร์ประมาณ 61 คน และมีผู้เสียชีวิตที่บังกลาเทศ 2 คน
- สึนามิอีกส่วนหนึ่งเคลื่อนตัวจากเกาะสุมาตรามุ่งไปทางตะวันตก ไปถึงชายฝั่งของรัฐทมิฬนาฑู และทางตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศอินเดีย รวมทั้งบริเวณชายฝั่งตะวันออกของประเทศศรีลังกา ซึ่งเป็นเกาะใหญ่ทางใต้ของอินเดีย มีผู้เสียชีวิตประมาณ 16,269 คน ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่เมืองนาคาปัตตินัม (Nagapattinam) ส่วนในศรีลังกามีผู้เสียชีวิตประมาณ 35,322 คน
- สึนามิได้เคลื่อนตัวต่อจากศรีลังกา ผ่านมหาสมุทรอินเดียไปยังหมู่เกาะมัลดีฟส์ ซึ่งเป็นประเทศเล็กๆ ตั้งอยู่ในมหาสมุทรอินเดีย ห่างจากเกาะศรีลังกาไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 650 กิโลเมตร ซึ่งหมู่เกาะมัลดีฟส์มีภูมิประเทศเป็นหมู่เกาะปะการังเตี้ยๆ จึงได้รับความเสียหายมาก มีรายงานผู้เสียชีวิตประมาณ 108 คน
- สึนามิส่วนหนึ่งยังคงเคลื่อนตัวต่อไปจนถึงชายฝั่งตะวันออกของทวีปแอฟริกา ซึ่งอยู่ห่างจากจุดกำเนิดแผ่นดินไหวประมาณ 5,500 กิโลเมตร และแม้ว่าสึนามิได้อ่อนกำลังลงบ้างแล้ว แต่ก็ได้ทำความเสียหายให้กับบริเวณชายฝั่งของประเทศเซเชลส์โซมาเลียเคนยาและเยเมนได้มากพอสมควร มีผู้เสียชีวิตที่เซเชลส์ 2 คน โซมาเลีย 289 คน เคนยา 1 คน และเยเมน 2 คน

ดัดแปลงบทความจากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 30
ของ รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา จารุศิริ และศาสตราจารย์กิตติคุณ ไพฑูรย์ พงศะบุตร

ที่มาของข้อมูล: <http://kanchanapisek.or.th>

เรื่องเล่าจากชีวิตจริงของผู้ประสบภัยสึนามิ

ประสบการณ์ครั้งหนึ่งในชีวิตขณะเกิดสึนามิ

บ้านฉันอยู่ที่บ้านทับละมุ วันนั้นในเวลาประมาณ 10 นาฬิกา แม่ขับรถพ่วงสามล้อมาซื้อของกับฉันที่บ้านนาเนียง ระหว่างที่แม่ขับรถมาเรื่อยๆ ฉันเห็นผู้คนวิ่งหนีกันวุ่นวาย มีคนมาตะโกนให้หนี ตอนแรกฉันและแม่คิดว่ามันเป็นเสียงระเบิด เพราะน้ำที่กระทบอาคารสถานที่นั้นมันกระหึ่มมาก แม่เริ่มร้องให้หันมาพูดขอโทษฉัน พร่ำพูดทั้งน้ำตานองหน้าว่า แม่ทำให้ลูกต้องมาพบระเบิด แต่ฉันยังมีความเข้มแข็งพอที่จะไม่ร้องไห้ และก็ปลอบแม่ทำให้แม่มีพลังและสติขึ้นมา รถคันที่อยู่ข้างหน้ารถของฉันนั้นเป็นรถนำเที่ยว ซึ่งปิดกระจกหมดทำให้ไม่ได้ยินเสียงอะไร จึงถูกพัดพาไปกับกระแสน้ำ โชคดีที่ฉันกับแม่ขับรถพ่วงสามล้อทำให้ได้ยินเสียงตะโกนให้หนีขึ้นภูเขา

แม่จอดรถทิ้งไว้ แล้ววิ่งหนีขึ้นบนเนินเขาที่สูง พร้อมกับชาวบ้านคนอื่นๆ เมื่อขึ้นมาถึงฉันก็ได้รับรู้ถึงน้ำใจของชาวบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่ฉันประทับใจมาจนถึงทุกวันนี้ ตอนนั้นโทรศัพท์ใช้ไม่ได้เลย แม่และฉันเป็นห่วงทางบ้านพอถึงเวลาประมาณบ่ายสองโมง ฉันกับแม่ลงมา แม้ว่าชาวบ้านจะห้ามอย่างไร แต่ด้วยความที่เป็นห่วงทางบ้าน จึงจำเป็นต้องลงมาให้ได้ แม่ของฉันมีไม้สั้นเกือบขับรถไม่ได้ เมื่อขับรถมาถึงสามแยกเข้าทับละมุ ก็ได้รับข่าวว่าข้างในพังหมดแล้ว ทำให้ใจยิ่งสลายลงไปอีก แล้วก็ขับรถไปยังเขากล้วยเพราะผู้คนส่วนมากมักไปอยู่ที่นั่น เมื่อไปถึงก็ไปพบกับญาติพี่น้อง และลูกชาย 2 คน แต่ไม่พบพ่อ เพราะพ่อไปตามหาฉันกับแม่ ตอนนั้นฉันกับแม่ เหมือนหมดหวัง คิดอยู่อย่างเดียวว่า ถ้าจะเป็นอะไรไป ก็ขอให้อยู่พร้อมหน้ากัน แม่ก็ร้องไห้หนักแล้วก็รีบไปหาพ่อ มีคนบอกว่า พ่อมาหาพวกเราที่วัดหลักแก่น เมื่อเข้าไปในวัดมีศพเรียงรายกันเป็นจำนวนมาก แม่ร้องไห้หนักกว่าเดิม เพราะกลัวว่าจะมีศพพ่ออยู่ด้วยแต่แล้วสวรรค์ก็เข้าข้างฉัน เมื่อเราได้พบกันอีกครั้ง วินาทีแรก ที่ฉันเห็นพ่อก็รีบวิ่งเข้าไปกอด และร้องไห้ออกมา

ถึงแม้ว่าภัยพิบัติครั้งนี้ ไม่ได้ทำให้ครอบครัวของฉันเสียใครไป แต่ก็ทำให้ฉันได้พบสิ่งต่าง ๆ มากมายหลายอย่าง น้ำตาจากความสูญเสีย น้ำใจจากคนไทย ไม่ว่าจะเป็นใคร อยู่ที่ไหน ก็ยังมีน้ำใจให้แก่กันเสมอ และสิ่งสุดท้ายที่ฉันจะไม่มีวันลืม คือ ความรัก ความผูกพันในครอบครัว เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ฉันได้รู้ว่าเรารักและห่วงใยซึ่งกันและกันมากแค่ไหน

เด็กหญิงณัฐนันท์ เขียวดับ

โรงเรียนบ้านทับละมุ

อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

ที่มา: หนังสือประกอบการเรียนรู้เรื่องภัยพิบัติทางธรรมชาติ เรื่อง สึนามิ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สัญญาณการเกิดสึนามิ

1. แผ่นดินไหวขนาดใหญ่ใต้ใ้
2. น้ำทะเลลดลงจากชายหาดอย่างมากแบบไม่คาดหมาย
3. กลิ่นเกลืออย่างแรงจากทะเลที่สามารถสูดดมได้
4. เส้นสีดำตามแนวอนนเป็นท้องทะเลตามเสียงฟ้าผ่า